

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ КОММЕНТАРИЙ

В прошлом выпуске «БА» мы опубликовали Постановление № 4 Пленума Специализированного Суда Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел, в котором освещены вопросы применения судами законодательства при решении споров о возмещении ущерба, причиненного источником повышенной опасности. Пленум состоялся 01.03.2013 года. В этом выпуске, мы размещаем статью известного в Украине адвоката – Вадима Володарского, в которой он концентрирует внимание наших подписчиков на отдельных положениях этого Постановления, а также высказывает свое мнение по другим актуальным вопросам автотовароведческой экспертизы, которые могут пригодиться практикующим юристам.

Определенный интерес вызывает приводимый анализ деятельности судебных экспертов, работающих на предпринимательской основе. Эта информация предоставлена Управлением экспертного обеспечения правосудия Министерства юстиции Украины.

Завершает выпуск, как всегда – «Информационный калейдоскоп» с новостями из Украины, России и Казахстана.

**Аналіз діяльності атестованих судових експертів,
які не є працівниками держаних спеціалізованих установ**

Відповідно до статті 7 Закону України «Про судову експертизу» судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також у випадках і на умовах, визначених цим Законом, судові експерти, які не є працівниками зазначених установ.

За даними державного Реєстру атестованих судових експертів на сьогодні (станом на 01.04.2013 року) кількість діючих експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ та атестованих Центральною експертно-кваліфікаційною комісією при Міністерстві юстиції становить 710 фахівців, з яких за видами судових експертиз атестовано:

- Інженерно-технічна експертиза (спец. 10.1, 10.2) – 41 фахівець;
- Будівельно-технічна та земельно-технічна експертиза (10.6, 10.7, 10.10, 10.14) – 241 фахівець;
- Економічна експертиза (11.1, 11.2, 11.3) – 144 фахівця;
- Товарознавча експертиза (12.1) – 28 фахівців;
- Автотоварознавча експертиза (12.2) – 241 фахівець;
- Експертиза у сфері інтелектуальної власності – 15 фахівців.

**Загальна кількість фахівців, які не є працівниками
державних спеціалізованих установ по областях (див.додаток 1):**

- АР Крим – 54 фахівця;
- Вінницька область – 13 фахівців;
- Волинська область – 13 фахівців;
- Дніпропетровська область – 46 фахівців;
- Донецька область – 50 фахівців;
- Житомирська область – 16 фахівців;
- Закарпатська область – 20 фахівців;
- Запорізька область – 31 фахівець;
- Івано-Франківська область – 12 фахівців;
- Київська область – 8 фахівців;
- Кіровоградська область – 13 фахівців;
- Луганська область – 35 фахівців;
- Львівська область – 32 фахівця;
- Миколаївська область – 9 фахівців;
- Одеська область – 61 фахівець;
- Полтавська область – 27 фахівців;
- Рівненська область – 18 фахівців;
- Сумська область – 13 фахівців;

- Тернопільська область – 3 фахівця;
- Харківська область – 21 фахівець;
- Херсонська область – 28 фахівців;
- Хмельницька область – 21 фахівець;
- Черкаська область – 23 фахівця;
- Чернівецька область – 11 фахівців;
- Чернігівська область – 10 фахівців;
- м. Севастополь – 11 фахівців;
- м. Київ – 111 фахівців.

Інформація щодо кількості виконаних судовими експертами, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, судових експертиз та експертних досліджень у 2012 році.

Відповідно до пункту 3.7 розділу IV Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 12.12.2011 № 3505/5 (далі – Інструкція), судовий експерт повинен щороку до 1 лютого, наступного за звітним періодом, надсилати до Мін'юсту звіт за рік про кількість виконаних ним судових експертиз та експертних досліджень.

Однак, до Мін'юсту надали звіти лише 473 судові експерти щодо кількості виконаних ними судових експертиз та експертних досліджень, що становить 2/3 загальної кількості експертів, які не є фахівцями державних спеціалізованих установ (див. «Звіт за 2012 рік»).

Згідно наданих звітів в 2012 році судовими експертами було проведено 58 877 судових експертиз та експертних досліджень (з них 7 745 судових експертиз та 51 132 експертних досліджень).

Слід зазначити, що у 2011 році до Мін'юсту надійшло 429 звітів судових експертів, які не є фахівцями державних спеціалізованих установ відповідно до яких експертами було виконано 63 401 судових експертиз та експертних досліджень (з них 6 525 судових експертиз та 56 876 експертних досліджень).

Крім того, за звітами судових експертів у 2012 році:

- кількість судових експертиз, виконаних у кримінальних справах – 1 045 (у порівнянні з 2011 роком на 257 експертиз менше);

- кількість судових експертиз, виконаних у цивільних, господарських, адміністративних справах та справах про адміністративні правопорушення – 4 533 (у порівнянні з 2011 роком на 1594 експертиз більше);

- кількість судових експертиз та експертних досліджень, виконаних на замовлення правоохоронних органів (МВС, прокуратури, органів державної податкової служби) – 2 471 (у порівнянні з 2011 роком на 513 більше);

- кількість судових експертиз та експертних досліджень, виконаних на замовлення ДВС – 356 (у порівнянні з 2011 роком на 83 більше);

- кількість повідомлень про неможливість надання висновку – 675 (у 2011 році надано 374 повідомлення).

Проаналізувавши кількість проведених судових експертиз у 2012 році судовими експертами, які не є фахівцями державних спеціалізованих установ необхідно відзначити, що їх кількість в порівнянні з 2011 роком збільшилась на 1 220 висновків.

Разом з цим прослідковується скорочення складання висновків експертних досліджень, що становить на 5 744 експертних досліджень менше ніж у 2011 році.

Враховуючи викладене вбачається, що в цілому у 2012 році загальна кількість судових експертиз та експертних досліджень, виконаних судовими експертами, які не є фахівцями державних спеціалізованих установ зменшилась на 4 524 висновки.

Кількість експертів, підготовлених науково дослідними установами судових експертиз Мін'юсту у 2012 році

Відповідно до статті 21 Закону України «Про судову експертизу» фахівці, які не є працівниками державних спеціалізованих установ і мають на меті здійснювати судову експертну діяльність, проходять навчання з відповідної експертної спеціальності в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України.

У 2012 році науково-дослідними установами судових експертиз при Міністерстві юстиції України було підготовлено 211 фахівців, що на 74 фахівців менше ніж 2011 році:

Установи	У 2011 році	У 2012 році
Київським НДІСЕ	71 фахівця	66 фахівців
Харківським НДІСЕ	22 фахівця	22 фахівця
Одеським НДІСЕ	55 фахівців	36 фахівців
Донецьким НДІСЕ	42 фахівця	22 фахівця
Дніпропетровським НДІСЕ	31 фахівця	13 фахівців
Львівським НДІСЕ	40 фахівців	28 фахівців
Кримським НДІСЕ	21 фахівця	20 фахівців
НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності	3 фахівця	4 фахівця

Інформація щодо діяльності ЦЕКК у 2012 році

Відповідно до частини третьої статті 17 Закону України «Про судову експертизу» при Міністерстві юстиції створена Центральна експертно-кваліфікаційна комісія, яка діє відповідно до положення про неї, що затверджується Міністерством юстиції України.

Згідно із пунктом 2.1 розділу II Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 09.08.2005 № 86/5 (далі - Положення), основними функціями Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України (далі – ЦЕКК) є:

- визначення порядку та умов проходження підготовки фахівців, що мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта, затвердження програм навчання (стажування), за якими здійснюється підготовка фахівців;
- проведення атестації з метою присвоєння (підтвердження) кваліфікації судового експерта фахівцям, які не є працівниками державних спеціалізованих установ та самостійно або в складі юридичної особи мають намір на професійній основі здійснювати судово-експертну діяльність;
- розгляд питань дисциплінарної відповідальності судових експертів, що не є працівниками державних спеціалізованих установ.

ЦЕКК у 2012 році було атестовано 202 судових експертів, з них присвоєно кваліфікацію судового експерта – 56 фахівцям, підтверджено – 146 кваліфікацію.

З них за видами судових експертиз атестовано:

- Інженерно-транспортна експертиза – 27 фахівців;
- Будівельно-технічна та земельно-технічна експертиза – 66 фахівців;
- Економічна експертиза – 46 фахівців;
- Товарознавча експертиза – 4 фахівця;
- Автотоварознавча експертиза – 57 фахівців;
- Експертиза у сфері інтелектуальної власності – 2 фахівця.

У 2012 році рішенням ЦЕКК за порушення вимог законодавства України про судову експертизу та/або методичних вимог під час проведення досліджень до дисциплінарної відповідальності були притягнуті вісім судових експертів.

До судових експертів були застосовані такі дисциплінарні стягнення:

- попередження – двом фахівцям, які мають кваліфікацію з правом проведення будівельно-технічної експертизи, а саме: Загурський С.С. (Хмельницька обл.); Корчинський Б.М. (Закарпатська обл.);
- попередження – одному фахівцю, який має кваліфікацію з правом проведення автотоварознавчої експертизи, а саме: Крилов О.І. (Одеська обл.);
- призупинення дії свідоцтва – одному фахівцю, який має кваліфікацію з правом проведення будівельно-технічної експертизи, а саме: Загурський С.С. (Хмельницька обл.);
- призупинення дії свідоцтва – одному фахівцю, який має кваліфікацію з правом проведення економічної експертизи, а саме: Макеева К.П. (Запорізька обл.);
- позбавлення кваліфікації судового експерта – трьом фахівцям, які мають кваліфікацію з правом проведення будівельно-технічної експертизи, а саме: Зеленський Г.О. (Івано-Франківська обл.); Гаряча Н.М. (Житомирська обл.); Найдюнов І.В. (Одеська обл.).

Проаналізувавши діяльність фахівців, які не є працівниками державних спеціалізованих установ можна зробити висновок, що деякі регіони України не достатньо забезпечені судовими експертами. Зокрема, Тернопільська, Миколаївська, Чернівецька, Івано-Франківська та Вінницька області.

Разом з тим, існує потреба в атестації фахівців, які мають кваліфікацію судового експерта з правом проведення експертиз, у сфері інтелектуальної власності та товарознавчих експертиз за спеціальністю (12.1).

Крім того, керівникам державних науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту необхідно проаналізувати навантаження в підпорядкованих їм установах за відповідними видами судових експертиз та вживати заходів щодо підготовки за необхідними напрямками приватних експертів з метою скорочення строків проведення експертиз і помірною навантаження серед експертів державних установ та судових експертів, що не є працівниками цих установ, а також можливого залучення їх на договірних засадах для виконання експертиз в НДУСЕ.

Для більш об'єктивного відображення стану судово-експертної діяльності, судовим експертам слід вказувати на необхідність вчасної подачі звітів до Мін'юсту, відповідно до вимог пункту 3.7 Інструкції, під час проходження ними підготовки (стажування) у науково-дослідних установах судових експертиз або під час здійснення їх перевірки судово-експертної діяльності територіальними органами юстиції.

**Начальник Управління
експертного забезпечення
правосуддя**

Л. М. Головченко

Співвідношення густоти населення до кількості експертів

Густота населення регіонів України (на 1 січня 2012 року)				
№	Область	Площа (км ²)	Густота населення (чол/км ²)	Кількість експертів по регіонах
1	Донецька	26 517	166.0	50
2	Львівська	21 833	116.4	32
3	Чернівецька	8 097	111.8	11
4	Дніпропетровська	31 914	104.0	46
5	Івано-Франківська	13 928	99.1	12
6	Закарпатська	12 777	98.1	20
7	Харківська	31 415	87.3	21
8	Луганська	26 684	85.2	35
9	Тернопільська	13 823	78.2	3
10	АРК	26 081	75.3	54
11	Одеська	33 310	71.7	61
12	Запорізька	27 180	65.9	31
13	Хмельницька	20 629	64.0	21
14	Вінницька	26 513	61.7	13
15	Київська	28 131	61.1	8
16	Черкаська	20 900	61.1	23
17	Рівненська	20 047	57.6	18
18	Волинська	20 143	51.6	13
19	Полтавська	28 748	51.4	27
20	Сумська	23 834	48.4	13
21	Миколаївська	24 598	47.9	9
22	Житомирська	29 832	42.7	16
23	Кіровоградська	24 588	40.8	13
24	Херсонська	28 461	38.1	28
25	Чернігівська	31 865	34.1	10
	м. Київ	839	3368.0	111
	м. Севастополь	1 079	441.4	11
Україна		603 628	75.6	710

**Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду
з розгляду цивільних і кримінальних справ №4 від 1.03.2013р. та питання експертизи.**

Вадим Володарський — адвокат.

Зазначена Постанова має назву: «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки».

Як неважко здогадатися, присвячена вона, по суті, повністю питанням відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок ДТП, оскільки саме справи цієї категорії у судовій практиці є найрозповсюдженішими з тих, що стосуються шкоди внаслідок дії джерела підвищеної небезпеки. Хоча постанова стосується в основному питань, власне, цивільного права, фактично - розподіляє відповідальність сторін у цих правовідносинах, вона містить кілька положень, які можуть вплинути на експертну практику. По суті, ці положення дуже істотно позначаються на застосуванні експертних методик, саме у частині визначення розміру шкоди, спричиненої пошкодженням транспортного засобу.

Так, у п.14 Постанови Пленум ВСС спеціально акцентує увагу на тому, що, відповідно до ст.1192 ЦК України, визначати спосіб відшкодування шкоди – це є право потерпілого. І у абз.3 цього пункту спеціально зазначає: *«Якщо для відновлення попереднього стану речі, що мала певну зношеність (наприклад, автомобіля), було використано нові вузли, деталі, комплектуючі частини, у тому числі іншої модифікації, що випускаються в обмін знятих із виробництва однорідних виробів, особа, відповідальна за шкоду, не має права вимагати врахування зношеності майна або меншої вартості пошкоджених частин попередньої модифікації. Зношеність пошкодженого майна враховується у випадках стягнення на користь потерпілого вартості такого майна (у разі відшкодування збитків).»*

Це означає, що визначення вартості ремонту транспортного засобу повинно проводитися без урахування зносу, що є логічним: потерпілий мав придатний до експлуатації транспортний засіб, і повинен мати можливість його фактичного відновлення, у тому числі й з використанням нових запчастин. І це саме його право, тим більше, що, дійсно, ст.1192 ЦК не передбачає зниження розміру витрат на відновлення у залежності від строку експлуатації пошкодженого майна. І це є основною, важливою для експертизи, новелою, оскільки раніше не враховувалася тільки інша вартість запчастин від транспортного засобу іншої модифікації.

На жаль, залишилися положення про те, що у разі перевищення вартості відновлення з урахуванням втрати товарної вартості над залишковою вартістю транспортного засобу, останній вважається «фізично знищеним», відшкодування надається у розмірі його вартості, а сам транспортний засіб передається особі, яка спричинила шкоду (пп.15, 14 абз.2). Між тим, по суті, примус до відмови від права власності на майно суперечить і нормам ЦК, і ст.41 Конституції України. Практичне ж значення це має для власників транспортних засобів, які неможливо замінити: старовинних моделей або таких, що рідко зустрічаються в Україні, а ввезення їх з-за кордону неможливе внаслідок нині діючих вимог щодо сертифікації або прямих заборон (автомобілі американського ринку або із «правим кермом», тощо). Такі транспортні засоби, які неможливо замінити, їх власники часто змушені відновлювати після ДТП навіть при «економічній недоцільності». І проблема захисту інтересів власників таких транспортних засобів залишається невирішеною.

Таким чином, при визначенні розміру шкоди, спричиненої пошкодженням транспортного засобу, слід вказувати вартість відновлювального ремонту без урахування зносу запчастин, незалежно від терміну експлуатації транспортного засобу. У переліку літератури та для обґрунтування такого розміру шкоди можна посилатися безпосередньо на вказану Постанову (та дублювати посилання у дослідницькій частині висновку).

Це стосується «звичайних» висновків, які будуть використовуватися у суді. Якщо висновок робиться на вимогу страхової компанії, зокрема, для розрахунку виплати за договором страхування КАСКО, слід керуватися умовами самого договору.

А от із випадками страхування цивільно-правової відповідальності можливі колізії. Справа у тому, що сам Закон «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» передбачає врахування зносу при визначенні розміру відшкодування. Між тим як потерпілий має право, як ми бачили, на відшкодування без такого врахування.

Судова практика може піти двома шляхами. Або усе-таки стягувати, у разі достатності покриття полісом страхування цивільно-правової відповідальності, відшкодування у повному обсязі відповідно до вимог ст.1192 ЦК та п.14 Постанови. Або зі страхової компанії стягувати відшкодування з урахуванням зносу. А різницю між вартістю відновлювального ремонту з урахуванням та без урахування зносу стягувати безпосередньо з винуватця ДТП, на підставі ст.1194 ЦК, як частину відшкодування, що не покривається страховкою (наряду із франшизою, втратою товарної вартості, тощо). У останньому випадку при призначенні експертизи судом може виникнути питання у постановці питань, які б розмежовували ці розміри вартості відновлювального ремонту, щоб суд міг визначитися, у якій частині з кого конкретно стягувати відшкодування шкоди (або страхове відшкодування).

При цьому слід зазначити, що якщо практика піде другим шляхом, то це буде фактично означати повну дискредитацію самої ідеї страхування цивільної відповідальності в Україні, як інституту, який захищає безпосередньо водія від претензій з боку постраждалого у ДТП.

На жаль, Постановою так і не вирішено, та більше – навіть не поставлено і не розглянуто, питання про розмежування повноважень судових експертів та оцінювачів при визначенні саме розміру матеріальної шкоди, а не вартості майна. Хоча це питання безпосередньо стосується відповідності доказів закону, тобто їх допустимості у цивільному процесі, і найчастіше воно виникає якраз у справах про відшкодування шкоди, спричиненої внаслідок ДТП. Тому було б логічним якраз вирішення його саме судом, що розглядає касаційні скарги у конкретних справах, узагальнює судову практику, тощо, саме у Постанові Пленуму.

Очевидно, слід викласти коротко суто юридичне, процесуальне бачення вирішення цього питання. Оскільки питання про те, хто може видавати документ, яким підтверджується розмір спричиненої шкоди, є дискусійним.

Деякі фахівці вважають, що такий документ може бути виданий як судовим експертом, який здійснює свою діяльність у відповідності до Закону України „Про судову експертизу”, так і оцінювачем, який працює на підставі Закону України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” (надалі Закон „Про оцінку...”). Як видно, ці дві категорії фахівців працюють на різних правових засадах, і саме цим, а також професійною підготовкою, визначається коло їх повноважень. Отже, розглянемо обсяг їх повноважень та професійні функції з точки зору законодавства, яке регулює їх діяльність.

Передусім знайдемо визначення тих сфер, до яких застосовується це законодавство і у яких, відповідно, можуть працювати як судові експерти, так і оцінювачі.

Ст.1 Закону „Про судову експертизу” дає таке визначення:

Судова експертиза - це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства.

Що важливо: це формулювання дає можливість вважати, що судова експертиза може проводитися практично з будь-яких питань, що потребують спеціальних знань, без обмеження галузі та поставлених перед експертом питань.

А що таке оцінка майна та майнових прав? Звернемось до ч.1 ст.3 Закону „Про оцінку...”:

Оцінка майна, майнових прав (далі - оцінка майна) - це процес визначення їх вартості на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами, зазначеними в статті 9 цього Закону (далі - нормативно-правові акти з оцінки майна), і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності.

Очевидно, що оцінка майна чи майнових прав має набагато більш вузьку сферу застосування, і поставлене перед нею може бути лише одне питання: про вартість відповідного об'єкту. Постанова перед оцінювачем будь-яких інших питань буде виходити за межі визначення законом самого поняття оцінки майна.

Ст.1 Закону „Про оцінку...” визначає сферу застосування цього закону:

Положення цього Закону поширюються на правовідносини, які виникають у процесі здійснення оцінки майна, майнових прав, зоналежать фізичним та юридичним особам України на території України та за її межами, а також фізичним та юридичним особам інших держав на території України та за її межами, якщо угода укладається відповідно до законодавства України, використання результатів оцінки та здійснення професійної оціночної діяльності в Україні.

Знов-таки, бачимо, що ця сфера розповсюджується виключно на оцінку, тобто, як ми бачили, на вирішення питання про вартість об'єкта права власності або інших прав.

Ч.1 ст.4 Закону передбачає:

Професійна оціночна діяльність (далі - оціночна діяльність) - діяльність оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності, визнаних такими відповідно до положень цього Закону, яка полягає в організаційному, методичному та практичному забезпеченні проведення оцінки майна, розгляді та підготовці висновків щодо вартості майна.

Знов-таки професійна діяльність оцінювачів полягає у визначенні тільки вартості майна, а не інших параметрів. І взагалі, об'єктом дослідження може бути тільки майно (до якого включаються і майнові права, зокрема, інтелектуальної власності) як об'єкт, а не щось інше.

Ч.4 цієї статті встановлює:

Діяльність судових експертів, пов'язана з оцінкою майна, здійснюється на умовах і в порядку, передбачених Законом України «Про судову експертизу», з урахуванням особливостей, визначених цим Законом щодо методичного регулювання оцінки цього майна. Інші положення цього Закону не поширюються на судових експертів.

Ця норма, по-перше, прямо передбачає визначення судовими експертами вартості майна, а по-друге, встановлює, що крім цього експерти, відповідно до „свого” професійного закону, можуть вирішувати й інші питання.

Ст.12 Закону „Про оцінку...” передбачає документи, які є результатами діяльності оцінювача:

Звіт про оцінку майна є документом, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання відповідно до договору. Звіт підписується оцінювачами, які безпосередньо проводили оцінку майна, і скріплюється печаткою та підписом керівника суб'єкта оціночної діяльності.

Акт оцінки майна є документом, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна, здійсненої суб'єктом оціночної діяльності - органом державної влади або органом місцевого самоврядування самостійно. Якщо процедурами з оцінки майна для складання акта оцінки майна передбачене попереднє проведення оцінки майна повністю або частково суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання, звіт про оцінку такого майна додається до акта оцінки майна. Акт оцінки майна підлягає затвердженню керівником органу державної влади або органу місцевого самоврядування.

Знов-таки, у цих документах, згідно закону, можуть міститися відомості тільки про вартість майна, і ні про що інше.

Тепер звернемось до норм, що регулюють діяльність судових експертів. Зокрема, до її принципів, визначених ст.3 Закону „Про судову експертизу”:

Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

Зазначені принципи, будучи застосовуваними на практиці, є необхідною умовою того, щоб відповідний документ мав доказову силу. Ст.4 Закону містить перелік гарантій незалежності судового експерта. Ряд статей Закону також передбачають вимоги до судових експертів, їх кваліфікації, а також те, які особи не можуть бути судовими експертами.

Найголовніше те, що Закон не містить будь-яких обмежень щодо кола питань, які можуть вирішуватися судовими експертами.

Тепер розглянемо питання про співвідношення розміру шкоди і вартості майна.

Очевидно, що ці поняття не тотожні. Не тотожні вони навіть щодо звичайних, матеріальних об'єктів права власності (з точки зору цивільного права – речей). А тим більше – щодо об'єктів інтелектуальної власності. Причому між співвідношеннями цих понять для речей і для об'єктів інтелектуальної власності є суттєва, можна сказати принципова, різниця.

Пояснимо на прикладах.

Порушення права власності на річ, яке потребує визначення спричиненої шкоди, може бути чотирьох видів. Річ може бути викрадена або вибути з володіння власника іншим чином. Річ може бути пошкоджена до такого стану, що її відновлення у первісний стан, або хоча б у стан, придатний до використання, є фізично або технічно неможливим (повне зруйнування будівлі, вбивство тварини, яка має велику матеріальну цінність, тощо). Річ може бути істотно пошкоджена, у результаті чого її відновлення технічно можливе, але є економічно недоцільним (така ситуація часто складається із пошкодженням транспортних засобів у результаті ДТП); ця ситуація є досить сумнівною з точки зору цивільного права та прав власника майна, але даний аспект не є предметом нашого дослідження. Нарешті, річ може бути пошкоджена таким чином, що її відновлення є не тільки можливим, але й доцільним.

У перших двох випадках (коли майна, по суті, немає) визначити його вартість – це і буде означати визначення розміру спричиненої власнику шкоди.

У третьому випадку для встановлення шкоди слід визначити не тільки вартість майна, що може зробити оцінювач, але й визначити вартість його відновлення (для чого вже необхідні спеціальні знання у галузі ремонту відповідних об'єктів з точки зору як вартості, так і технології, а це вже виходить за межі, визначені законом для оцінки майна) і порівняти їх. Те ж саме є необхідним для четвертого випадку. Більше того, до проведення відповідних досліджень неможливо сказати, який випадок, - третій чи четвертий, - має місце у конкретній ситуації.

Відповідно, якщо у першій ситуації, а також у другій, коли вона є очевидною без застосування спеціальних знань, визначення вартості самого майна достатньо для визначення розміру шкоди, то у третій та четвертій ситуаціях – ні. У першій та другій ситуаціях документи про оцінку майна можуть бути тотожними документам про визначення розміру шкоди, і у цій ситуації розмір шкоди може визначатися оцінювачами. У третій та четвертій ситуаціях – це різні процедури, і визначення вартості майна є лише частиною визначення розміру спричиненої шкоди. Отже, ані визначеної законом компетенції оцінювачів, ані функцій оцінки, ані професійних знань оцінювачів (які не зобов'язані мати спеціальні знання у технології ремонту, тощо) для цього недостатньо, і визначити розмір шкоди у цій ситуації можуть тільки судові експерти.

Тепер розглянемо ситуацію, коли шкоду спричинено порушенням прав інтелектуальної власності. Сама сутність цих прав така, що об'єкт права таким порушенням не знищується та не вилучається, не вибуває з володіння. Взагалі, правова сутність шкоди, спричиненої порушенням прав інтелектуальної власності, відрізняється від правової сутності шкоди, спричиненої викраденням чи пошкодженням речі. Ця правова сутність

такої шкоди є предметом окремого дослідження та виходить за межі тематики цієї статті.

Але таке становище означає, що з перелічених для викрадення чи пошкодження речей чотирьох ситуацій перша та друга при порушенні прав інтелектуальної власності є неможливими принципово. А отже, відповідно до законодавства, визначати розмір шкоди, спричиненої порушенням таких прав, можуть виключно судові експерти відповідної кваліфікації.

Причому ця кваліфікація передбачає знання не тільки вартості транспортних засобів та запчастин (що може бути визначено відповідними джерелами), але й технологій ремонту транспортних засобів. А також, що важливо, - вміння визначати взаємопов'язаність пошкоджень та конкретної ДТП (хоча б у випадках, коли для цього не є необхідним проведення автотехнічних чи транспортно-трасологічних досліджень). Тобто набагато більш різноманітних знань, ніж необхідні для власне визначення вартості майна.

За таких умов слід вважати, що з питань, які потребують спеціальних знань, повинні існувати певні засоби доказування, тобто відповідно до законодавства ці обставини можуть бути підтверджені виключно висновком експерта або спеціаліста, який має статус судового експерта. Якщо ж, у відповідності до ч.2 ст.59 ЦПК України, певні обставини мають бути доведені певними засобами доказування відповідно до закону, то вони не можуть доводитися іншими засобами. Отже, інші документи на підтвердження цих обставин слід вважати недопустимими доказами.

Як вже зазначалося, вище викладено бачення автора, але, враховуючи дискусійність питання та важливість його для практики, слід було б його вирішити на рівні Постанови Пленуму. Але, на жаль, при її розробці дане питання повністю залишилося поза увагою.

Таким чином, Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду містить ряд положень, які у своїй діяльності повинні враховувати не тільки практикуючі юристи, але й експерти, зокрема, автотоварознавці.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ КАЛЕЙДОСКОП

В Украине

Изменены правила оптовой и розничной торговли транспортными средствами

Кабинет Министров Украины постановлением от 3 апреля 2013 № 243 внес изменения в Порядок осуществления оптовой и розничной торговли транспортными средствами и их составными частями, имеющими идентификационные номера.

В частности, внесены изменения предусматривают возможность оформления договоров купли-продажи транспортных средств непосредственно в подразделениях Госавтоинспекции, а также возможность продажи транспортного средства без перерегистрации в случае, если он получен в наследство.

Кроме того, отменяется требование о необходимости снятия транспортных средств с учета для их последующей продажи через торговые организации.

Постановлением также определено, что бланки справок-счетов, акты приема-передачи и соответственно номерные знаки для разовых поездок и номерные знаки «Транзит» не являются документами строгой отчетности.

Судебно-юридическая газета

В России

Налоги. Автомобиль как роскошь

Правительство одобрило вставки в Налоговый кодекс, увеличивающие размер транспортного налога для владельцев дорогих автомобилей

«Налогом на роскошь» обложат автомобили стоимостью более 5.000.000 рублей. Для них устанавливаются повышающие коэффициенты, на которые станут умножаться ставки транспортного налога. Для моделей ценой 5.000.000 - 10.000.000 рублей, с момента выпуска которых прошло не более пяти лет, коэффициент будет равен двум. С владельцев машин стоимостью от 10.000.000 - 15.000.000 (в возрасте до десяти лет), а так же дороже 15.000.000 рублей и не старше 20 лет налог будет взиматься с коэффициентом «3».

Для новых автомобилей размер налога будет рассчитываться исходя из суммы, указанной в договоре купли-продажи. Стоимость подержанных моделей, которая со временем снижается, станут определять специалисты Минпромторга на основе заявленной таможенной стоимости (если машина ввозится из-за рубежа) или средних рыночных цен на аналогичные машины. Владелец сможет узнать, в какую сумму оценили такой автомобиль, зайдя на сайт ведомства. В случае несогласия с оценкой Минпромторга ее можно будет оспорить, предоставив заключение независимых экспертов.

Журнал «Клаксон», 07-2013

Омбудсмен заменит судью

В Министерстве финансов разработали новые правила рассмотрения споров между автовладельцами и страховыми компаниями.

Дела, по которым размер иска не превышает 100.000.000 рублей, будут рассматриваться страховыми омбудсменами, как это принято, например, в Западной Европе. В суд можно будет обращаться только в случае несогласия с вынесенным ими вердиктом.

Журнал «Клаксон», 07-2013

Без потери гарантии

Федеральная антимонопольная служба РФ разработала поправки в закон «О защите конкуренции».

В них, в частности, предусматривается, что автовладельцы могут обслуживать свои машины не только у официальных дилеров, но и в авторизованных техцентрах, сохранив при этом гарантию.

Журнал «Клаксон», 07-2013

Страсти вокруг ОСАГО.

«Автогражданке» угрожают... страховщики

Крупные страховые компании и Российский союз автостраховщиков (РСА) требуют от правительства и Госдумы отменить действие Закона «О защите прав потребителей» в отношении договоров ОСАГО и, как минимум, в полтора раза увеличить тарифы на страховку. В противном случае они грозят уйти с рынка «автогражданки».

Прежде всего, страховщики недовольны недавним решением Верховного суда РФ, по которому судебные споры, связанные с ОСАГО, должны рассматриваться с учетом Закона «О защите прав потребителей». То есть, проиграв дело, страховая компания обязана выплатить не только возмещение за поврежденный автомобиль и полученные в результате ДТП травмы, но и штраф в размере 50% от суммы иска, а так же компенсировать потерпевшему моральный вред и судебные издержки. Фактически страховщики выступают против наказаний за их недобросовестное исполнение обязательств по договорам ОСАГО.

Второй аспект требования страховых компаний связан с грядущим увеличением лимита выплат по «автогражданке» со 120.000 до 400.000 рублей за поврежденное имущество и со 160.000 до 500.000 рублей за вред, причиненный жизни и здоровью. Страховщики требуют одновременно поднять тарифы на страховку на 50%. Иначе они работать с ОСАГО отказываются, так как тогда их, мол, ждет разорение.

Большинство специалистов сходятся во мнении, что эти претензии надуманы. Как отмечает, например, ведущий экономист рейтингового агентства Николай Янин, действительно в ряде регионов страховщики работают с ОСАГО на грани рентабельности. Но для решения этой проблемы, по его мнению, достаточно пересмотреть, так называемые, территориальные коэффициенты для проблемных регионов.

А в целом, согласно статистике, предоставленной РСА, в прошлом году автомобилисты заплатили за полисы «автогражданки» 120,9 млрд рублей. За ущерб, причиненный в результате ДТП их клиентами, страховые компании выплатили 61,9 млрд рублей. На ведение самого бизнеса согласно закона потратили десять процентов от страховой премии. Еще три процента было перечислено в различные фонды. Нетрудно подсчитать какой существенный доход получили страховщики в прошлом году только от ОСАГО.

«На мой взгляд, их заявление сродни шантажу, - считает депутат Госдумы Вячеслав Лысаков, - поднимая лимит выплат, Минфин и правительство согласны увеличить базовые тарифы «автогражданки» на 20-25%. Но страховым компаниям этого кажется мало. Между тем, Закон «Об ОСАГО» принимался десять лет назад для того, чтобы гарантировать защиту пострадавшим в ДТП, а не для обогащения страховых компаний. А что касается требований вывести договоры «автогражданки» из-под действия Закона «О защите прав потребителей», то здесь страховщикам можно посоветовать одно: не доводите дело до суда и не будете платить штрафы и компенсировать моральный вред.

Видеозапись как доказательство

Парламентарии рассмотрят законопроект, обязывающий судей при рассмотрении дел, связанных с авариями и нарушениями ПДД, принимать записи видеорегистраторов в качестве доказательства.

Сейчас судьи по своему усмотрению решают, использовать такие видеоролики при вынесении вердикта или нет.

В Казахстане

Обойдёмся без гаишников

МВД страны намерено ликвидировать подразделения дорожной полиции. Ее функции перейдут к обычным полицейским в дополнение к их прежним обязанностям.